

6 клас

Темасы: Гелишлени маъналары.

Мурады: Яшланы тема булан таныш этмек. Тил байлыгъын оьсдюремек Ана тилибизни суймеге чакъырмакъ.

Алатлар: таблица, ребуслар, кроссвордлар, карточкалар.

Дарсны юрюшю.

1)Яшланы дарсгъа къуршав.

-Биз бугюн сизин булан ачыкъ дарс оьтгереекбиз. Дарсыбызны темасы: «Гелишлини маъналары».

Мурадыбыз: Сизин янгы тема булан таныш этмек. Тил байлыгъыгъызны оьсдюремек. Ана тилге бакъгъан сювюбюзню артдырмакъ.

-Яшлар, мен бизин дарсыбызны А.Жачаевни шу сёзлери булан башлама сюемен.

Мен къумукъман, шогъар оьктем юрегим,

Мен къумукъман, Къумукъ тюзде тувгъангъа,

Къумукъ ана чайкъагъангъа гъайлегим,

Ёлакъ бетим къумукъ ана жувгъангъа.

2)Уьйге ишин тергев. Такрарлав

-Сизге уьйге не берилген эди?

-Сизге не англашылмады?

3)Бир-нече яш карточкалар булан ишлей.

(Къалгъан яшлар булан гечилген темаланы такрарлай)

Сёзлени тизимине гёре чечив: арбачыдагъы, белбавну (доскада 2 яш ишлей)

4)Фронтальный опрос.

Атлыкъ деген недир?

Ишлик деген недир?

Сыпатлыкъ?

Жумланы баш уьюрлерин айтыгъыз.

Жумланы экинчи даражалы уьюрлерин айтыгъыз.

5)Синтаксис разбор.

Яшлар бавгъа гирдилер.(иеси, ер гьал, хабарлыкъ)

Къызлар арив опуракъларын гийдилер. (иеси, белгилевюч, толумлукъ, хабарлыкъ)

(Гьар жумлагъа бир яшны чыгъарып синтаксис разбор этдирмек,гьар этеген ишин айта туруп разбор этмек)

(атлыкъланы санавун такрарламакъ)

Яшлар, къызлар, топуракъ, емиш

(теклик санавдагъы атлыкълагъа -лар,-лер, къошумчалар къошулуп кёплюк санавгъа айлана масала: яш-яшлар, къыз-къызлар, емиш-емишлер)

6)Фонетический разбор.

Янгур-я-нгур

(Й)-тут,янгырав,къатты.

(а)-соз,эринсиз,къалын.

(нг)-тут,янгырав,къатты.

(у)-соз,эринли,къалын.

(р)-тут,янгырав,къатты.

4 -гъарп, 5-аваз.

(Яшланы карточкаларын жыймакъ.)

Къумукъ тилде нече гелиш бар, оланы такрарламакъ.

7)Янгы теманы уьстюнде ишлев.

Таблица булан ишлев. Гелишлени соравларын ва къошумчаларын такрарлав Слайд 1 Муаллим англата

Баш г.ким?не?

ай ,ел, тав, кёк.

**Еслик г.кимни?нени?
ну,ню)**

айны, елни, тавну, кёкню.(-ны,-ни,-

Багъым г.кимге?негер?

айгъа, елге, тавгъа, кёкге.(-гъа,-ге)

**Тюшюм г.кимни? нени? не?
ну,ню)**

айны,елни,тавну,кёкню. (-ны,-ни,-

Ер г.кимде? неде?

айда,елде,тавда,кёкде. (-да,-де)

**Чыгъым г.кимден? неден?
дан,ден)**

айдан,елден,тавдан,кёкден.(-

(Атлыкъланы гелишлеге гёре тюрлендиргенде оланы нечик къошумчалары бола. Яшланы озлени доскагъа чыгъарып атлыкъланы гелишлеге гёре тюрлендиртип, гъар гелишде атлыкъланы нечик къошумчалары барын айтдырмакъ)

Китап булан ишлев

**Охувчуну (охув-тамур,чу-сёз этеген кьошумча,ну-сёз
тюрлендиреген кьошумча)**

Ял алыв мюгьлет

Инсценировка «Гелишлени эришивю»

Автор

Бир гюн бирче жыйылып,

Гелишлер чыгъа гъавгъа.

Арасына да бирден

Тюше буланы къавгъа.

Гелишлер бир токътамай,

Гъариси оьзюн макътай.

Барындан алгъа чыгъып,

Баш гелиш оьзюн макътай.

Баш гелиш

Барыгъыздан да тилде

Мен боламан тарыкълы.

Мен болмасам сёйлевде,

Болмас сёйлев ярыкълы.

Иш этеген предметни

Мен англатмасам болмай.

Иеси де боламан

Гъар – бир жумлада шолай.

Башгъа сёзню белгилеп,

Ким? ва Не? деп сорайман.

**Шулай маъналар булан
Барыгъыздан къолайман.**

Еслик гелиш

Сен неге макътанасан?

Деп къошула Еслик де

Атлыкъ ес болгъан предмет

Бола еслик гелишде.

Соравларым да мени

Кимни? – дир ва Нени? – дир

Оъзюнг сав тилни бийлеп,

Макътанагъанынг недир?

Багъым гелиш

Сизин экигизден де

Къалмайман мен де артда.

Сизден аслу бусам да,

Яраймандыр мен гъатта.

Кимге? Негер? Соравлар

Менден таба салына

Ишлер оъзюне бакъгъан

Предметни ягъына.

Тюшюм гелиш

Мени эсима геле

Мен аслуман экен деп

Иш де мени уьстюме

Тюшегени мекен деп.

Соравларым да мени

Сизден эсе бирге артыкъ.

Оьзюгюз де англайсыз,

Тюгюлмен мен гьеч тарчыкъ

Автор

Бу арада Ер гелиш

Бек яман къазапланды.

Алып теренден тыныш

Булай деп жавапланды.

Ер гелиш

Сиз макътаньп туругъуз

Биригиз биригизге.

Макътаньвдан чы тиймей

Тилигиз тилигизге.

Иш юрюлеген ерни

Яда ону заманын,

Англамассыз сиз бирде

Мендеги маъналарын.

Чыгъым гелиш:

**-Яхшы, яхшы, Ер гелиш,
Ерингни тап чы сен де.
Бир – эки сёз кьошайым,
Сизин сёйлевге мен де.
Яшавдагъы ишлер де
Чыкъмаса болмай менден.
Соравларым билмеге
Суйсегиз кимден? Неден?**

Автор

**Гъей гьюрметли гелишлер!
Эришмегиз, эришме.
Яхшы тюгюл бу ишлер,
Герексиз сиз гелишме.
Грамматикада сиз
Бирни йимик тарыкъсыз.
Булай хабарлар мунда
Билесиздир, тарыкъсыз.**

**Бары да гелишлер,
Гелигиз, биз,гелишлер
Булай къарар этейик.
Илмудагъы гезикде
Таблицагъа гетейик!**

Ребуслар . Кроссвордлар.

(яшлар булан ребуслар, кроссвордлар чечмек)

(яшланы кыйматлав)

9) Натижа чыгарыв.

-Биз бу дарсда не этдик?

-Къайсы тема булан таныш болдукъ?

-Сизге не англашылмады?

-гъар гелишде атлыкъланы нечик къошумчалары бар?

(яшланы кыйматлав)

10) Уыйге иш. Атлыкъ. Гелишлени маъналары

Тапшурув 128 (тапшурувну нечик этегенин анлатмакъ)

11) Рефлексия. Экранда язылып чыгъа (яшлар бирисин айыра)

1. Дарс къужурлу эди, оюмну теренлешдирдим, билимим артдырдым.
2. Дарс ялкывлу эди, гъакълашмадым, пайдалы маълуматлар алмадым, билимиме къошум этмедим.

Дарсны оьтгерген Магъамматова Асият Надирбековна.